

ITEM No. 10387/56

SPECIAL ATTENTION: Political Advisor
Chief of Polish Desk
Translation Pool.

PRIORITY

KK

Nov 12

MI-248

POLAND

GENERAL MOOD

/2000/

Foreign visitor to Poland /1507/

POLISH POLITICAL SCENE.

SOURCE MUNICH: A Western musician who attended the International Music Festival in WARSAW and spent four weeks in Poland. He speaks Polish fluently and has many friends in Poland.

DATE OF OBSERVATION: Until the end of October 1956.

ENGLISH SYNOPSIS: The enormous popularity GOMULKA enjoys in Poland is based on two facts: a./ that he did not succumb to the pressure of the Soviet delegation and b./ that in his public speeches he presented the true picture of the economic and political situation of the country avoiding all phraseology. The fact that he was and still is a Communist is overshadowed by his successes on the road of making Poland independent from Russia. He is also credited with political skill in avoiding revolutionary outbursts in the country and obtaining Soviet concessions by means of political negotiations.

Apparently the "Natolin" group was not monolithic at all, and GOMULKA managed to gain in time the support of OCHAB.

ZAWADZKI switched over when seeing that GOMULKA gained support of the majority in high Party ranks.

Calm and composure prevailed in WARSAW during these decisive days. Great crowds mostly youth assembled for GOMULKA's speech, and he gained greatest applause when he announced the dismissal of General WITASZEWSKI and other Soviet officers. Later in the evening groups of people carrying Hungarian flags were seen in WARSAW streets.

All that time the attitude of the population was anti-Russian, but not pro-Western. This seems to result from the undecided attitude of the West regarding Poland's western borders and the fear of the German danger. Thus GOMULKA's appeal for Polish-Soviet friendship finds support in the name

/more/

of political realism. News from the West was very scarce during this time. RFE and BBC broadcasts were heavily jammed in WARSAW. Western newspapers were unobtainable. The reactions of the peoples' democracies delegates to the WARSAW Music Festival varied greatly. The Hungarian and Rumanian delegates were very pleased, while the Czechs and the Bulgarians were visibly terrified, and avoided any political talk.

As for the further development of the situation in Poland, source believes that it all might lead to a true democratization of political life. If GOMULKA does succeed in improving the economic situation, it might finally lead to a complete overthrowing of the Communist system in Poland. Therefore, to keep in power, GOMULKA might have to accept Western economic aid. His great personal handicap is his poor health. GOMULKA is said to be suffering from advanced TB.

The progressive Catholics lost enormously as of late, and PIASECKI's article calling for restriction of the freedom of speech aroused great indignation. In view of GOMULKA's tendency to come to terms with the Catholic Church, it seems that "PAX" is heading for a complete showdown.

The Polish emigré organizations in Switzerland expressed their solidarity with Hungary's fight for freedom and appealed to all Poles in Switzerland to support the Swiss Red Cross' action of aid to Hungary.

EVALUATION COMMENT: The estimate of Poland's present position under GOMULKA is quite plausible.

+ + +

Current News from Poland.

Stosunek społeczeństwa do osoby Władysława GOMULKI okresl on jako wręcz entuzjastyczny. Popularność GOMULKI opiera się głównie na dwóch przesłankach, a mianowicie: 1/ na fakcie, że umiał on sobie poradzić z Rosjanami i nie uległ presji, jaka usiłowała wyrzucić przybyłą do WARSZAWY delegacja sowiecka i 2/ że w swych publicznych przemówieniach przedstawił społeczeństwu prawdziwy obraz stosunków gospodarczych i politycznych w kraju, unikając fałszywej frazeologii i powszechnie obrzydłej "dretwej mowy." Fakt, że GOMULKA był i pozostał komunistą i że niewątpliwie będzie chciał nadal realizować program socjalizacji kraju, zeszedł w opinii publicznej na plan dalszy i został jak gdyby przesłonięty doraznymi osiągnięciami GOMULKI na drodze uniezależnienia Polski od Rosji.

Zdaniem mego informatora GOMULKA cieszy się obecnie tak powszechną popularnością jakiej dawno nie miał żaden polski mąż stanu. Przypisuje się mu też wielka zrećność polityczna, dzięki której udało mu się uniknąć rewolucyjnych odruchów w kraju i uzyskać ustępstwa rosyjskie na drodze politycznych pertraktacji.

W WARSZAWIE mówi się o tym, że t.zw. grupa Natolińska nie była bynajmniej jednolita i że GOMULCE udało się zawczasu

/more/

pozyskać OCHABA, który po powrocie z Chin stał się jego cichym współpartnerem. Tym się podobno tłumaczy utrzymanie się OCHABA w nowym składzie Centralnego Komitetu. Również Aleksander ZAWADZKI miał przechylić się na stronę GOMULKI z chwila, gdy zorientował się, iż ten ostatni uzyskał większość w gronie najwyższych władz partyjnych.

Nastroje ulicy w dniach przełomowych charakteryzował mój rozmówca jako nacechowane niezwykle w stosunkach polskich umiarem i instynktem zdrowego rozsądku. Największe podniecenie panowało w dniu, gdy GOMULKA zapowiedział publiczne przemówienie na placu przed Pałacem Kultury. Wiec zapowiedziany był na godzinę 3-cią po południu, ale już od godziny 1-szej 30 gromadziły się grupy manifestantów złożone przeważnie z młodzieży niosącej białe-czerwone chorągiewki. Przemówienie GOMULKI przyjęte zostało z powszechnym aplauzem, a największe zadowolenie wywołała wiadomość o usunięciu generała WITASZEWSKIEGO i innych oficerów sowieckich. Wieczorem tegoż dnia ulice wypełnione były pochodami i widziało się grupy niosące również chorągiewki węgierskie. Część demonstrantów udala się w Aleje Ujazdowskie, wnosząc okrzyki przeciwko ROKOSSOWSKIEMU i manifestując na rzecz przyjaźni polsko-węgierskiej. Policja nie dopuściła demonstrantów do Ambasady Sowieckiej i podobno dokonała aresztowań około siedmiuset osób, które jednak zostały zwolnione dnia następnego. Informator mój słyszał pogłoski, iż U.B. przygotowało zawczasu listę osób, które miały być aresztowane, gdyby doszło w mieście do rozruchów. Po WARSZAWIE krążyły dowcipy na temat, iż różni szczególnie skompromitowani i znienawidzeni komuniści z poprzednio rządzącej grupy ofiarowywali do dziesięciu tysięcy złotych łapówki, ażeby na te listy być ex post wpisanym.

Jest rzeczą charakterystyczną, że nastawienie ludności niewątpliwie niepodległościowe i antyrosyjskie nie miało jednocześnie charakteru pro-zachodniego. Ludność cieszyła się raczej ze zmiany dotychczasowego systemu rządzenia i z faktu, że Rosja nie była w stanie zdobyć się na zmanifestowanie swej siły. Brak wyraźnego stanowiska mocarstw zachodnich w sprawie granicy polskoniemieckiej działa hamująco na opinie publiczną, która stale odczuwa lek przed niebezpieczeństwem niemieckim. Stąd też hasło GOMULKI o zachowaniu nadal t.zw. przyjaźni polsko-radzieckiej na nowej podstawie równoprawienia i uszanowania suwerenności polskiej, trafia do umysłów ludzi widzących w tym hasle objaw politycznej trzeźwości.

W najbardziej gorącym okresie, a więc od połowy października, wiadomości z Zachodu bardzo skąpo docierały do Kraju. Radiostacje Wolnej Europy i B.B.C. były w WARSZAWIE zagłuszane bardziej niż kiedykolwiek przedtym. Prasy zachodniej nigdzie nie było można dostać. Rozmówca przez cały czas swego

/more/

pobytu dostał jeden egzemplarz "Le Monde" w hotelu "Bristol", w którym zamieszkiwał. Również wiadomości z Węgier napływały bardzo skąpo i nie dawały dokładnego obrazu zachodzących tam wypadków.

Reakcja cudzoziemców, którzy brali udział w Festiwalu Muzycznym, jeśli chodzi o delegatów z krajów za żelazną kurtyną, była bardzo różnolita. Gdy rozeszły się wiadomości o dojściu GOMULKI do władzy, Węgrzy i Rumuni nie kryli swego zadowolenia i brali udział w manifestacjach ulicznych. W rozmowach z moim znajomym dawali wyraz daleko idącym nadziejom w odniesieniu do możliwych zmian w ich krajach. Czesi natomiast i Bułgarzy byli wyraźnie przerażeni i unikali jakichkolwiek rozmów politycznych.

Rozważając nowe możliwości rozwoju sytuacji w Polsce na najbliższą przyszłość, informator mój, opierając się na rozmowach jakie prowadził w Polsce, dochodzi do wniosku, że stan obecny może być krokiem naprzód w kierunku istotnej demokratyzacji życia politycznego w Kraju. GOMULKA wziął w tej chwili wielką odpowiedzialność i gdyby nie udało mu się w niedługiej przyszłości poprawić sytuacji gospodarczą ludności, następnym etapem ewolucji byłoby całkowite obalenie systemu komunistycznego w Polsce. Nie jest zresztą wykluczone, że GOMULKA, chcąc utrzymać się przy władzy, będzie skłonny przyjąć pomoc gospodarczą ze strony państw zachodnich, co mogłoby być związane z koniecznością liberalizacji życia politycznego i gospodarczego. Powaznym handicapem dla GOMULKI jest jego zły stan zdrowia. Podobno cierpi on na silnie zaawansowaną gruźlicę.

Grupa, która z ostatnich rozgrywek wychodzi w wielkimi stratami, są Postępowi Katolicy pod przywództwem Bolesława PIASECKIEGO. Niewczesne wystąpienia PIASECKIEGO nawołującego do ograniczenia wolności słowa, wzbudziły powszechne przeciw niemu oburzenie. Z chwili powrotu księdza Kardynała WYSZYŃSKIEGO i zarysowującej się tendencji GOMULKI do poprawnego ułożenia stosunków z Kościołem Katolickim, całkowite bankructwo "PAXU" wydaje się być kwestią najbliższego czasu.

Poles in Switzerland Support the Hungarian cause.

W Szwajcarii odbyło się w dniu 28-mym bieżącego miesiąca zebranie Komitetu Wykonawczego Związku Organizacji Polskich grupującego polskie stowarzyszenia niepodległościowe istniejące w tym kraju. Z.O.P. wystosował telegram do Węgierskiego Komitetu Narodowego, wyrażając solidarność emigracji polskiej w Szwajcarii z idealami powstańców węgierskich. Jednocześnie Z.O.P. zwrócił się do Polaków tutaj zamieszkających o wspólny udział w akcji prowadzonej przez Szwajcarski Czerwony Krzyż na rzecz pomocy materialnej dla ofiar wypadków na Węgrzech. Polacy mieszkający w miastach uniwersyteckich przyłączyli się do manifestacji organizowanych na rzecz narodu węgierskiego przez Związek Szwajcarskich Studentów. W BERLINIE grupy Polaków wzięły udział w manifestacyjnym pochodzie studentów, jaki miał miejsce w godzinach wieczornych w dniu 29-go października.